עין משפט נר מצוה

לג א ב מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה ג סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף טו:
לד ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף א:
לה ד מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הל' א:
לו ה מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' א:
לז ו מיי' שם פ"ג הל' א:
לח ז מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה ו טוש"ע י"ד סי' שה סעי' ג:
לט ח מיי' פ"א מהל' שקלים הלכה א:

גליון הש"ס

גמ' וכשמואל בדיני. ע' גיטין ס ע"ב תד"ה והשתא:

שיטה מקובצת

א] פדוי תני אין בנוי פדוי. גליון פדוי תימה אמאי משבש הברייתא דהאי תנא איתני כרב ועוד הא קיי"ל הלכה כרב באיסורי. תוס' הרא"ש ז"ל: ואע"ג דקיי"ל כל היכא דפליגי רב ושמואל הלכה כרב באיסורא וכדשמואל בדיני הכא הלכתא כותיה דשמואל. בקצת ספרים ישנים אינו וכן משמע מתוס' הרא"ש: ב] גמ' מאי מנה: ג] חנינא אמר איסתירא סאסריתא תי' סרסיא נמחק: ד] פריק לבריה מיד: ה] הלקוחות קדם אות ו' נמחק: ו] ולא פורש לי אות י' נמחק: ז] סלעים קטנים הס"ד: ח] בדינרא בדינר האמור בכל התלמוד שהוא דינר מדינה שמינית שבדינר צורי שהוא שש מעה שמיני שבדינר מדינה והיינו סאסריתא הוא סלע מדינה הס"ד ומה"ד חמש מינייהו לפדיון הבן ור' חנינא תנא הוא ופליג אמתני' הס"ד: ט] לקוחות אהני חמש: י] בעייא היא בפרק: יא] ליה פשיטא לן דלא: יב] אימת דחל חיוב: יג] דמשכחת דהוא קודם: יד] כתב לכהן דאקני: טו] מנה דהסלע ד': טז] שלשים שקלים: יז] אבל ר"ת מדקדק דדינר: יח] דאמר איסתירתא סוסריתא דמזדבנא: יט] דינר מדינה שמינית: כ] צורי ודינר צורי גופיה: כא] דדינר דר' חנינא מפרש: כב] דינרא בדינר זהב איירי כמו דינרא הדריינא הוה דדהבא דמזדבנא: כג] דדינרא כולם בדינרי זהב: כד] דר' אסי אומר מנה צורי כלומר ה' סלעים של צורי הן סלעים של בן: כה] דינר זהב של: כו] צורי הוא דינרא: כז] שמצא בתשובת: כח] עשרה מאותן של: כט] זה דכאן פירש דדינר: ל] בעשרים כדפרש"י דשיעורו בה' סלעים: לא] איסתירא סארסייא: לב] סוסריתא ונראה: לג] לשון סורסי שהוא על שם סוריא: לד] הש"ס דההוא לא מזדבן אלא בעשרים: לה] ששוה שמונה סלעים מסלעים של: לו] כ"ד והדר דל שתותא מאותן כ"ד: לז] זוזי ופלגי דנקא ודומה:

הכא נמי לא שנא ושמואל אמר לך התם בידו לקדשה מעכשיו הכא אין בידו לפדותו מעכשיו ואע"ג דקיימא לן דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא א)כרב באיסורי ◦ וכשמואל בדיני הכא הלכתא כוותיה דשמואל תנן מת בתוך ל' יום אע"פ שנתן לכהן יחזיר לו חמש סלעים טעמא דמת הא לא מת בנו פדוי הכא במאי עסקינן דאיתנהו (א) למעות תא שמע בחזקת שלא נפדה עד ב)(שיאמרו לו) שנפדה התם נמי דאיתנהו למעות בעינייהו תני תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך שלשים יום בנו פדוי אמר ליה שמואל אמר אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי (ב) א] ואע"ג דקיימא לן כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כותיה דשמואל: הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו וכו': תנו רבנן ג)הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו רבי יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו ומצות בנו עליו אמר ר' ירמיה א)הכל מודים היכא דליכא אלא חמש סלעים הוא קודם לבנו מאי טעמא דמצוה דידיה עדיף כי פליגי היכא דאיכא חמש משועבדות וחמש בני חורין ר' יהודה סבר ד)מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא ודידיה אזיל וטריף ממשעבדי ובהני חמש בני חורין פריק ליה לבריה ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא ב)הלכך מצוה דידיה עדיף: **מתני'** ה) ג)חמש סלעים של בן במנה צורי ד)שלשים של עבד (ג) ה)חמשים של אונס ושל מפתה ו)ומאה של מוציא שם רע כולם בשקל הקדש במנה צורי ז)וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ (ד) ח)משקלים: **גמ'** ב] מנה צורי אמר רבי אסי מנה של צורי רבי אמי אמר דינרא ערבא רבי חנינא ג] אומר איסתרא סרסיא דמיזדבנא תמניא בדינרא חמש מינייהו לפדיון הבן

רבי

ת"ש. ממתניתין מת האב בתוך שלשים בחזקת שלא נפדה כו': **עד שיביא ראיה** גרסינן. ואי מייתי ראיה הוי פדוי וקשיא לשמואל: **ודידיה.** חמש סלעים דידיה אזיל כהן וטריף ממשעבדי שהרי שיעבודו של כהן קדם והיינו דקאמר שמצותו על אביו כלומר שמאביו נשתעבדו אותן נכסים לכהן: **ובהנך חמש בני חרי פריק** ד] **לבניה.** מיד דאי יהיב בני חרי משום פדיון דידיה תו לא מיפריק בנו דשמא שיעבוד הלקוחות ה] קודם ללידת בנו: **לאו ככתובה בשטר דמיא.** ואי יהיב בני חרי בשביל פדיון בנו תו לא מיפריק איהו דכהן לא מצי טריף לקוחות: **מתני' מנה צורי.** מפרש בגמרא: **חמשים של אונס ושל מפתה.** כלומר וכן חמשים של אונס וכו': **וכולן בשקל הקדש.** דהוו עשרין מעין ואותן מעין שבמעות מנה צורי. ובגמ' [נא.] מפרש למה לי למיהדר ולמיתני האי וכו' ו): **חוץ משקלים.** שקלים הבאים בלשכה באדר אין מביאין שם אלא מטבע של חצי שקלים: **גמ' מנה של צורי.** ז) היוצא במדינת צורי דהסלע ד' זוזים והזוז במשקל זהב של משקל שני פשיטין ומחצה למשקל הברזל: **רבי אמי אומר.** סלע צורי היינו דינר ערבא ישמעאלי. ולא ו] פירש לי שיעורו ומצאתי בתשובת הגאונים דבלייס שבעה דינרים האמורים בכל הש"ס שהדינר שש מעה כסף עושין עשרה מאותן של ערביא ובלשון ערבי קורין אותה מגרעות: **איסתירא סוסריתא.** סלעים ז] מיושנים: **דמזדבנא תמניא.** מינייהו בדינרא ח]:

דינרא

אפילו באותו דחשבינן ודאי בר קיימא היכא דלא אפשר כגון באשת כהן ובמס' שמחות פ"ד (הל"ג) תנן הספקות אוננין ומתאבלין עליהן וי"ל דהתם בספק בן תשע לראשון או בן שבע לאחרון דגנאי הדבר שלא יתאבל לא זה ולא זה והרי הוא ודאי בנו של אחד מהן:

ודידיה אזיל וטריף ממשעבדי ובהני חמש בני חורין פריק ליה לבריה. וא"ת היכי טריף ממשעבדי הא אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין והא איכא חמש בני חורין ואם היה פורק בנו תחלה הוה ניחא וא"ת אכתי ליהדרי לקוחות ט]ח) מהני חמש שפדה כהן ט) בנו דמה נפשך שיעבודם קודם ללידת בנו דאי לידת בנו קדמה אם כן היה יכול לטרוף מן הלקוחות לפדיון בנו כמו לפדיון עצמו וי"ל דהכא מלקוחות שקנו מאביו לפיכך אין חוזרין על הנכסים שקנה הוא ועוד י"ל כגון שלא כתב ללקוחות דאקני והוא קנה הנך חמש בני חרי אחרי כן ואפי' היכא דכתב ליה דאקני בעיא י] בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז.) אבל היכא דלא כתב ליה יא] קיימא לן דלא משתעבד ואם תאמר אי הנך משעבדי בנכסים שקנה מאביו ניחא אבל בנכסים שקנה הוא היכי משתעבדי לפדיונו דהא אימת יב] חל חיוב פדיון עצמו כשהביא שתי שערות שנעשה גדול תו לא אשתעבד נכסים שקנה אחרי כן דלא כתב ליה לכהן דאיקני וצריך לומר דעל כרחין איירי כשירש מאביו מיהו לר' יהודה נמי זימנין דמשכחת יג]י) דהוא קודם לבנו כגון שאין לו נכסים מאביו ומשהביא שערות קנה הני קרקעות ומכרם לאחר לידת בנו דלפדיון בנו אזיל וטריף ממשעבדי ועוד י"ל דנכסים שקנה אחרי כן חל עלייהו שיעבוד לענין פדיון ואע"ג דלא כתב יד] דאיקני דכל שעתא ושעתא רכיב עליה חיוב פדיון וכיון דחשבינן ליה כמלוה בשטר הוי כאילו נכתב לאחר שקנה הקרקעות כ): **חמש** סלעים של בן (ב') [כו']. אשם בכסף שקלים וערכין לא איצטריך ליה לתנא למיתני דבאשם כתיב בהדיא בשקל הקדש וערכין נמי פשיטא דבשקל הקדש הוו כיון דכתיב (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש: **אמר** רבי אסי מנה של צורי. פי' בקונט' היוצא במדינת ל) צור וזהו שיעור סלע של אותו מנה טו] דבסלע ד' זוזים והזוז כמשקל זהוב של משקל שני פשיטים ומחצה למשקל הברזל ונראה שקבלה היתה בידו מרבותיו ומשמע שרוצה לומר דזוז הוא דינר של כסף ומשקלו מ) של זהב וכמו כן פירש בפי' חומש בפרשת ואלה המשפטים גבי ל' טז] שקל דהשקל משקלו ארבעה זהובים שהם חצי אונקיי"א למשקל הישר של קולוניא משמע נמי שרוצה לומר דדינר כסף וזהב משקלו שוה דסלע הוא ד' דינרים אבל יז] לא נראה לר"ת נ) מדקאמר דדינר של זהב משקלו כשנים של כסף כמו שאפרש בסמוך ועוד פי' בקונט' דר' חנינא דאמר יח] איסתירא סרסיא דמזדבנא תמניא מינייהו בדינרא היינו בדינר האמור בכל הש"ס הוא דינר יט] שמינית שבדינר צורי ור' חנינא תנא הוא ופליג אמתניתין והשתא הוו חמש סלעים דבר מועט מאי דקאמר חמשה מינייהו לפדיון הבן ותמניא מינייהו לא שוו אלא שמינית שבדינר צורי כ] וצורי גופיה אין משקלו אלא שני פשיטים ומחצה נמצא דחמש סלעים של בן אין שוין פשוט אחד ממטבע שלנו לר' חנינא ועוד דדינר כא] מפרש דהוא דינר מדינה ובלשון משנה רגיל לקרותו זוז ובלשון הש"ס רגיל לקרותו פשיטי כי ההוא דכתובות (דף סז.) דאמרינן חמשי זוזי פשיטי ועוד בכל דוכתי בש"ס דינרא כב] הוה דדהבא דמזדבנא בעשרים וחמשה זוזי בפ"ק דקדושין (דף ח.) גבי רב כהנא דיהיב ליה אליהו שייפא דדינרי ור' אמי ס) דאשכח אונייא כג] דדינרי כלומר ע) בדינרין זהב ונראה לפרש דכולהו לא פליגי ואמתני' קיימי לפרושי לן פ) שיעורא דר' כד] אמי מנה צורי כלומר סלעים ממנה של סלעים של בן: **רבי** אמי אמר דינרא ערבא. כלומר כה] דינר של ערביא שוה ה' סלעים של בן ולא כמו שפי' בקונט' דסלע צורי כו]צ) דינרא ערביא וגם פירש כז] שמצאתי בתשובת הגאונים של בבלייס שבעה ק) דינרים האמורים בכ"מ בהש"ס שהדינר שש מעה כסף עושין עשרה כח] מאותו של ערביא ודבריו סותרין זה את זה כט] דכיון דדינר של ערביא קטן אפילו מדינר שבכל הש"ס אין יכול להיות דסלע צורי הוא דינר ערביא והלא בסלע ד' דינרי מאותם של צורי שבכל הש"ס כדאמרינן בקדושין ובכל דוכתי אלא בדינרי זהב איירי ושל ערביא קטן הוא מדינר זהב של צורי דשל צור מיזדבן בכ"ה של כסף ושל ערביא בעשרים ל] כדפרישית דשיעורו כה' סלעים ר) של בן: **רבי** חנינא אומר איסתירא לא] סטורייא. כן כתוב ברוב ספרים אבל בקונטרס פירש לב] סוסריתא נראה דבין זה ובין זה נקרא על שם סוריא כמו (ב"ק דף פג.) לשון לג] סורסי שהוא על סוריא והוא סלע של סוריא דמזדבנא תמני בדינרא היינו בדינר זהב של סוריא וגדול הוא מדינר זהב של צור שבכל הש"ס לד]ש) דהסוריא לא מיזדבן בעשרים וחמש והאי של סוריא שוה שמונה לה] של בן היינו שלשים ושנים דינר של כסף שהסלע ארבעה דינרין: ת) **רבי** יוחנן אמר דינרא הדריינא כו'. הוא דינר זהב שבכל הש"ס דמזדבן בעשרים וחמש ומסיק דל זוז וישארו כ"ד לו] והדרא שתותא מאותן כ"ד וישארו עשרים לפדיון הבן דהיינו חמש סלעים שהסלע ד' דינרים וכתוב בספרים דהוו להו עשרים מתקלי דינרא דאינון עשרין ותמניא זוזי לז] ופלגא ופלגא דנקא ודומה פירוש של גאונים שפירשו חמש סלעים של בן לפי מטבע שבימיהם:

דינרא

מסורת הש"ס

א) [נדה כד: ע"ש], ב) [צ"ל שיביא ראיה], ג) [קדושין כט. ע"ש], ד) [ערכין ו: וש"נ], ה) [קדושין יא:], ו) [וכולן רש"ש], ז) גי' הל"ק היוצא במדינת צור ושיעור של אותה מנה כ"ה סלעים והסלע ד' זוזים כו' כצ"ל וע' במהרש"י שמביא דברי רש"י בגי' זו, ח) ולטרוף מהני ל"ק, ט) בס"א: בהן, י) שהוא קודם לבנו ל"ק, כ) [וע"ע תוס' קדושין כט: ד"ה ואזיל], ל) גי' ל"ק צור ושיעור של אותה מנה כ"ה סלעים והסלע ד' זוזים, מ) נ"א כשל ל"ק, נ) דקאמר ל"ק, ס) [ב"מ כח:], ע) עם דינרי ל"ק, פ) גי' הל"ק שיעורא דרבי אסי מנה צורי כלומר סלעים ה' סלעים של מנה הן ה' סלעים של בן ור' אמי אמר כו' והד"א, צ) היינו דינרא ל"ק, ק) מאותם דינרים ל"ק, ר) גי' ל"ק של בן ור"ח אומר הד"א, ש) דשל צור מוזדבן בעשרים וחמשה והאי של סוריא ששוה שמנה היינו שלשים ושנים ל"ק, ת) שייך לקמן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' למעות בעיניהו ת"ש: (ב) שם ואת אמרת בנו פדוי תני אין בנו פדוי ואע"ג דקיימא לן: (ג) שם במשנה וחמשים של אונס: (ד) שם חוץ מן השקלים:

מוסף רש"י

דליכא אלא חמש סלעים. דלית ליה נכסי אלא ה' סלעים (קדושין כט:). **ככתובה בשטר דמיא.** ובפדיון עצמו היה מחוייב קודם ששיעבד קרקעותיו ויטרוף את הלקוחות, הילכך בחמש בני חרי דאיכא פריק לבריה דאין זה אונאה ללקוחות שהרי מצות בנו עליו יותר ממצותו (שם). **ודידיה אזיל וטריף.** לקוחות על פדיון עצמו (שם). **לאו ככתובה בשטר דמיא.** ואינו גובה ממשועבדים (שם). **בשקל הקדש במנה צורי.** שקל הקדש שיש בכ"ה שקלים מנה צורי (קדושין יא:).

רבינו גרשום

התם בידו לקדשה מעכשיו אפי' בתוך שלשים הלכך הוו קדושי ואע"ג דנתעכלו המעות: הא לא מת בנו פדוי אע"ג דנתן לו קודם: עד שיאמרו לו שנפדה. הא אמרו לו שנפדה אע"ג דבתוך ל' הוה הוי פדוי: לאו ככתובה בשטר דמיא. ולא גבי ממשעבדי וליכא אלא ה' בני חורין: מנה של צור כ"ה שקלים במנה של תורה: ר' אמי אמר דינרא ערביא. נמי הוי סלע: איסתירא סורסיא. סלע של אותו מקום שהן קלים שנותנין מהן ח' בדינר של זהב. דינר זהב הוי ה' פשוט למשקל הברזל דינר כסף ב' ומחצה למשקל הברזל ודינו דינר זהב בסלעים דאורייתא אין דינו לימכר אלא בו' סלעים של כסף שהן כ"ד דינרי כסף שהן כ"ד זוז (והאי זוז דינר האי) והאי דקאמר ר' יוחנן כ"ה זוז אותו זוז נכנס להכרע כ"ד זוזין אם היו שוקלין כל אחד לבד: ס"א סורסיא. כלומר שהוא כסרסור שבו עושין כל סחורה. למ"ה: